Text: ***Lilian Westerlund***
Foto: ***Helbe Pajari***

Kreativt skapande och levande produkter kännetecknar företaget Vernum i Korpo som tillverkar konsttextilier och reseminnen. Ett av produktnamnen, Paradisdräkter, väcker Kuriren-redaktionens intresse. Helbe Pajari berättar mera om Paradisdräkterna, men också om företaget som helhet.

Vernum ger uttryck för det finländska kulturarvet

Vernum är ett konstindustriellt företag, som finns ute i Korpo i Åbolands skärgård.

Textilkonstnären **Helbe Pajari** har fungerat inom textil- och beklädnadsbranschen under 25 år, och har specialiserat sig på småskalig design, tillverkning och marknadsföring av unika ceremoniklädnader och textilier. År 2006 grundade hon sitt företag där hon jobbar själv och till produktionen av textilierna söker hon personal. Ateljén hittar vi i natursköna Korpo vid Skärgårdshavets strand, och där bor också familjen med sina hundar.

– Min son som är 19 år studerar i Åbo medan vi andra bor i Korpo. Jag bodde också i Åbo och sökte efter ett lämpligt ställe för ateljén. I Åbo är lämpliga utrymmen sällsynta. Därför ritade jag en större cirkel på kartan och tittade efter vilka platser som kom fram. Skärgården har alltid lockat mig. Min släkt är öbor från världens största insjö, Ladoga. *Mantinsaari* var en livlig ö med periferiska vanor och seder före 1939. Sedan kom kriget och alla evakuerades från området. På Mantinsaari var minoritetsspråket *lyydi* i majoritet på ön – här i Korpo är det likadant: svenskan är majoritetsspråk här även om den är minoritetsspråk i Finland. Jag tror att skärgården är mitt sinneslandskap. Jag trivs utmärkt i Korpo och det beror förutom på landskapet och atmosfären också på de fina människor jag möter här.

Helbe har studerat textil i sex år och har hantverkslärarkompetens. Efter den utbildningen har hon också studerat kulturantropologi vid Jyväskylä universitet i 6 år. Efter det har hon jobbat som

◄ Textilkonstnären Helbe Pajari i Korpo får sin inspiration från havet och naturen till sin textilkonst. Här ses hon arbeta med garnfärgning, något som hon också håller kurser i för att föra traditionen vidare till oss som inte lär oss hantverket helt naturligt.
Foto: Frank Hellberg

lärare, bl.a. vid Lapplands universitet på konstfack. I år blev hon vald till *Årets hantverkare 2009* vid Finlands hantverksmuseum.

– Textil är mitt medium, som jag använder ganska brett. Jag har under hela mitt liv varit intresserad av textilens uttrycksmöjligheter. Skapandet, färgerna, mönstren och framför allt av hur textilen känns mot fingertopparna eller om det är fråga om kläder hur de känns, balansen, rörligheten och materialens känsla mot huden. Textil ger så mångsidiga möjligheter att uttrycka sig. Jag är nyfiken på nya saker och provar ofta och lär mig hela tiden nya tekniker. Det är intressant att se om jag kan eller inte.

Med inspiration från natur och traditioner

– Havet och den vackra skärgården ger ett nytt perspektiv åt både livet och arbetet, säger Helbe.

Hon fortsätter: en enkel livsstil, naturlighet och tystnaden ute i naturen återför livet till sin ursprungliga rytm. Naturen och omgivningen ger inspiration för tankarna och utrymme för att fundera över livsfilosofiska frågor. Naturen utmanar människor att stiga in i en dialog samtidigt som den ifrågasätter tänkandet och kräver motiveringar för varför vi handlar som vi gör. Min egen livsetiska inställning och världsbild byggs dag för dag på utifrån de erfarenheter och den förståelse jag får.

Traditionellt och kulturellt

Hur kommer det sig att Vernum har specialiserat sig just på ceremoniklädnader och textilier, undrar jag.

– Bakgrunden är att humant socialt liv och den omgivning som ryms med inom människornas måttstock under alla tider har varit utgångspunkterna för design. De viktiga riterna för att märka ut olika skeden under en människas livscykel har traditionellt sett firats tillsammans med släkten och i hela samhället. Olika ritualer kräver olika sorts förberedelser. Som de centrala riterna under människans liv räknas födelsen, konfirmationen, äktenskapet och döden – och inför stunder av glädje och sorg stannar vi människor upp också i våra dagar.

Helbe berättar att varje enskild produkt föregås av grundliga efterforskningar gällande de traditioner som produkten hör ihop med och det symboliska värde och det arv den ska föra vidare från våra föregångare. På det här sättet förmedlar produkterna något äkta.

– Då kunden tar i produkten eller klär den på sig märks det hur den talar till alla sinnen. Förutom den historiska äktheten är det något särskilt med naturmaterial så som linne, silke, ylle och bomull. Äktheten förmedlas också genom produktens material, av naturmaterial får man en speciell känsla.

Helbe Pajaris kollektion med Paradisdräkter omfattar tolv olika modeller, och det finns också skilda modeller för kvinnor och män. I kollektionen använder Helbe i huvudsak naturmaterial som står i samklang med dräktens modell. På dräkterna finns vackra detaljer, krage, spetsar, broderier. På Vernum tillverkas också andra typer av kyrkotextilier, som också är handgjorda. Dessa planeras för att passa ihop med den befintliga formgivningen exempelvis i kyrkorummet. Kyrkotextilierna ska vara en naturlig del av helheten och har som sin viktiga funktion att genom symboliken hjälpa kyrkobesökarna att stilla sig inför Gud.

Paradisdräkter

Då jag först hör talas om ”pardisdräkter”, tycker jag att jag sällan har hört ett så vackert namn.

– Ordet eller begreppet ”paradisdräkt” är mitt eget påhitt. Jag funderade ungefär ett halvt år på vad dräkterna kunde heta. ”Kuolinpaita” och ”Ruumispaita” är ord man har använt för de här dräkterna. Jag tyckte att det på något sätt var fel. Till slut förstod jag varför orden inte var riktiga. De två orden berättar om den fysiska händelsen, att människan har dött. Men det är ju inte hela sanningen.

Döden är ett stort mysterium för människan. Vi vet inte vad som händer efter döden. Vad händer med själen och kroppen? Jag har min egna kristna synvinkel, och själv tror jag att Guds änglar kommer och hämtar bort oss härifrån. Döden är för mig en gräns som människan ska passera innan vi kan komma till paradiset. Paradisdräkterna bär oss till vårt eviga hem.

➤

Vernum...

Forts. från sidan 17

Vad är då en paradisdräkt?

– Paradisdräkter är alltså klädnader och tillbehör för den avlidnas sista resa och kollektionen är ett nytt koncept inom begravningsbranschen. Kollektionens symbol är *Livets träd,* eller paradisträdet, och två duvor. Det här är en symbol som har långtgående anor och som också är ett av de mest centrala motiven i det kristna tänkandet.

Exemplen ur texterna och historien kan vara de kläder Gud gav Adam och Eva att klä sig i då de blev tvungna att lämna paradiset, det sätt att klä sig som blev kännetecknande för de första kristna för att särskilja sig från judarna och den starka symbolik och betydelse som finns i traditionen att klä de avlidna.

I Finland har vi traditionellt klätt våra avlidna i sina bästa kläder till den sista, viktiga resan och det här är en tradition Vernum gärna vill föra vidare.

Paradisdräkterna är samtidigt ett sätt att visa aktning för den döda, en tröst för dem som förlorat en närstående och kär person, ett sätt att ta ett värdigt avsked och släppa taget om den avlidna. Dräkten kan vara en del av sorgeprocessen för de anhöriga.

– Produktnamnet för paradisdräkterna är *Linteum,* säger Helbe. Det finns tolv olika modeller och skilda modeller för kvinnor och män. Kollektionens tyger är naturfiber t.ex. linne, silke, bomull, ylle och blandningar av dessa, men ibland används också exempelvis viskos. Tanken är att valet av material ska stå i samklang med modellen. Varje modell har också olika material- och färgalternativ.

Helbe beskriver drakterna och säger att det gemensamma i de olika modellerna är att de har långärm och fast halshål. De flesta modellerna har krage. Kollektionen innehåller medeltidsinspirerade, folkliga och moderna alternativ. Varje föremål är i sig ett konstverk, eftersom de detaljer som pryder plaggen är vackra och handgjorda.

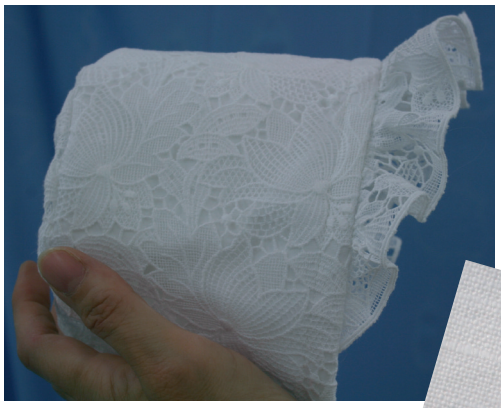

En av Helbes vackra textilier har dekorerats med spets och spetskant...

➤ ...medan en annan är prydd med ett vackert handbroderat korsmönster. Helbes textilier har vackra detaljer. Det är en av orsakerna till att de ger ett så personligt intryck.

”Orarium” och ”Matrona”

– Vi tillverkar också kyrkotextilier och liturgiska dräkter som beställningsarbeten i liten skala eller som unika plagg. Den här kollektionen kallas för *Orarium*.

Utgångspunkt för planeringen av de här textilierna är ofta kyrkosalens eller kapellets arkitektur och inredning samt de önskemål uppdragsgivaren har. Textilierna bör vara både vackra, funktionella och hållbara.

Att planera kyrko- och liturgiska textilier är enligt Helbes åsikt en av de mest spännande utmaningarna man som textilkonstnär kan få. Det är många pusselbitar som ska falla på plats: textilierna ska vara en del av de kyrkliga förrättningarna och den helhet gudstjänsten utgör tilltalar och berör alla sinnen hos kyrkobesökarna och de tar till sig budskapet genom hörseln, tanken, synsinnet och upplevelsen. Kyrkotextilier har också en symbolisk innebörd och textilierna hjälper församlingen att stilla sig inför Gud. Textiliernas färger och symboler berättar samtidigt om den aktuella tidpunkten under kyrkoåret.

Till *Orarium*-kollektionen hör också dopklänningar. Under århundraden är det dammodet som påverkat också formgivningen av dopklänningar. I Finland började ståndspersoner och stadsbor klä sina barn i ljusa dräkter för dopet på 1800-talet. På landsbygden blev modet med ljusa klänningar allmänt först i början av 1900-talet. Ungefär samtidigt tog man i bruk användningen av färgerna ljusröd och blå på klänningens detaljer. Exempelvis hade man färgade sidenband och underkjol för att visa på barnets kön.

Under benämningen *Matrona* tillverkar Vernum också reseminnen för butiker som specialiserat sig på turism. Också ifråga om souvenirer är nyckelorden kulturellt och konsthistoriskt kunnande. Målsättningen med de olika föremålen i *Matrona*-serien är att förmedla den nordiska identiteten och öppna upp den nordiska dåtiden och vårt ursprung också för långväga turister. ”Matrona” hänvisar till ”urmodern”, matronan, den starka kvinnogestalten i Norden. Symbol för serien är en labyrint, eller en jungfrudans, som uttolkas som att människolivet är en resa eller en färd – det kan vara fråga antingen om det andliga eller konkreta livet.

Det skandinaviska, konstnärliga uttrycket

– Våra produkter är starkt bundna till den skandinaviska kulturen och traditionen, säger Helbe.

– I Skandinavien har ett personligt formspråk och en särskild stil småningom formats under tusentals år. Naturen, traditionsarvet från tusentals år och det kulturella arvet samsas sida vid sida med det moderna och nutidens innovationer.

Internationellt sett är skandinavisk design känd för sina rena linjer i kombination med starkt hantverkskunnande. Värderingar från svunna tider syns tydligt liksom också den enkla livsstilen vi har här i Norden.

Man säger att skandinavisk design sträcker sig genom tid och rum.

Idag har Skandinavien sin givna plats i världen och också vi beaktar det globala ekologiska tänkandet och internationella kulturella strömningar.

Humanistiska värderingar som utgångspunkt för designen

Vernum vänder sig både till företag, samfund och privatpersoner med betoning på kundnära betjäning, miljövänligt tänkande, en kristen värdegrund, beaktande av etisk värdegrund, tradition och yrkeskunskap samt design.

Särskild eftertanke lägger man inom företaget vid länderna som exporterar tygerna och textila framställningsmetoder, logistik och också hur tillverkningsprocessen inom det egna företaget och produktens slutanvändning inverkar på och belastar miljön.

Estetiken är naturligtvis viktig, men företaget betonar också att produkterna ska vara funktionella och man vill att den själsliga, sociala och kulturella betydelsen av produkterna ska vara väl genomtänkta. De val man gör gällande formgivning, material, symbolik, färger och produktionsteknik bygger tillsammans upp produktens idé.

Visst kan ni hålla med om att det är vackert? Paradisdräkter, och andra textilier och föremål som inspirerats av mötet mellan land och hav, och där traditions- och kulturarvet känns mot händerna när man rör vid materialet...

❑